

دانشگاه سوادکوه

دانشکده معماری و هنر
گروه معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد

طراحی هتل پنج ستاره با رویکرد معماری پایدار

از

الناز فیضی

استاد راهنما

جناب آقای دکتر غلامعلی زاده

مهر ۱۳۹۲

دانشگاه ساری

دانشکده معماری و هنر

گروه معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته معماری، گرایش معماری

« طراحی هتل پنج ستاره با رویکرد معماری پایدار »

دانشجو

الناز فیضی

استاد راهنما

جناب آقای دکتر غلامعلی زاده

مهر ۱۳۹۲

طراحی هتل پنج ستاره با رویکرد معماری پایدار الناز فیضی

با توجه به اینکه امروزه صنعت گردشگری به یکی از پر درآمدترین صنایع تبدیل شده، رقابت فشرده ای در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهانگردان به چشم می خورد. استان گیلان و شهرستان آستارا با در نظر گرفتن توان بالقوه آن - چه از نظر طبیعی و چه از نظر طرح های در دست اجرا - می تواند به مقصد گردشگری تبدیل شود. حال آنکه هتل ها و مجموعه های اقامتی- تفریحی موجود در سطح استان گیلان چه از نظر کمی و چه از نظر کیفی از مطلوبیت کافی برخوردار نمی باشند. به نظر می رسد، یکی از علل اصلی پایین بودن کیفیت مجموعه های اقامتی- تفریحی، عدم توجه به نیازهای همه جانبه کاربران آن است. به بیان دیگر کالبد طراحی شده برای هتل های موجود، پاسخ گوی نیازهای عملکردی، زیبایی شناسی و زیست محیطی کاربران آن نمی باشد. بر این اساس در پژوهش حاضر تلاش شده است با هدف ارتقاء سطح کیفیت کالبدی هتل ها، هتلی پایدار طراحی شود که در آن میان فعالیت ها، محیط کالبدی، بستر طرح و نیازها و تصورات کاربران رابطه ای مطلوب برقرار باشد. در این پژوهش برای رسیدن به این مهم، فرض شده است که میان تامین کیفیت های مطلوب و مورد مطالبه کاربران، با نیازهای آنان و نظام های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نیز با مولفه های جغرافیای طبیعی بستر طرح همبستگی وجود دارد؛ و پاسخ گویی مناسب به آن، سبب ارتقای کیفیت محیط کالبدی می شود. در این راستا ابتدا نظریات مختلف در ارتباط با رابطه بین نیازهای کاربر و کیفیت محیط ساخته شده، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است و با استفاده از نتایج حاصل اقدام به شناخت مولفه های کیفی محیط کالبدی در هتل ها گردیده است. در نهایت نیز با توجه به احکام به دست آمده، راهکارهایی جهت طراحی هتل در شهرستان آستارا ارائه شده است. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی و از طریق مطالعات کتابخانه ای و مراجعه به مصادیق عینی انجام شده است.

کلید واژه ها: طراحی هتل، معماری پایدار، گردشگری، کیفیت محیط کالبدی.

تقدیم به :

پدر و مادرم که همواره حامی، پشتیبان و روشنی بخش راهم بوده اند.

فهرست

فصل اول : کلیات پژوهش.....	۱
۱-۱ مقدمه.....	۲
۲-۱ بیان مسئله.....	۳
۱-۲-۱ شناخت قلمرو پژوهش.....	۳
الف- موقعیت و جمعیت شهرستان آستارا.....	۳
ب- جاذبه های گردشگری شهرستان آستارا.....	۳
۲-۲-۱ نیازسنجی شهرستان آستارا نسبت به فضاهای تفریحی- گردشگری.....	۹
۳-۲-۱ بررسی مجموعه های اقامتی شهرستان آستارا.....	۹
۳-۱ ضرورت موضوع.....	۱۴
۴-۱ فرضیه ها.....	۱۵
۵-۱ سوالات پژوهش.....	۱۵
۶-۱ اهداف پژوهش.....	۱۵
۷-۱ پیشینه پژوهش.....	۱۵
۸-۱ روند پژوهش.....	۱۷
۹-۱ محدودیت های پژوهش.....	۱۷
فصل دوم : چارچوب نظری.....	۱۹
۱-۲ مقدمه.....	۲۰
۲-۲ مفهوم توسعه پایدار و پایداری.....	۲۰
۳-۲ معماری پایدار.....	۲۱
۴-۲ بررسی مفهوم کیفیت.....	۲۳
۱-۴-۲ معنای لغوی کیفیت.....	۲۳
۲-۴-۲ حالت وجودی کیفیت.....	۲۴
۵-۲ تعریف کیفیت محیطی.....	۲۴
۶-۲ رویکردهای نظری برای تبیین مؤلفه های کیفیت محیطی.....	۲۵
۱-۶-۲ مدل اپلیارد: حالت های ادراک انسانی.....	۲۵
۲-۶-۲ مدل لنگ : نیازهای انسانی.....	۲۶
۳-۶-۲ مدل کانتر: مؤلفه های مکان.....	۲۶
۴-۶-۲ مدل گلکار : مدل مکان پایدار.....	۲۷
۵-۶-۲ جمع بندی و نتیجه گیری.....	۳۰
۷-۲ شناخت مولفه های کیفی محیط کالبدی.....	۳۰
۱-۷-۲ شناخت و بررسی مؤلفه های عملکردی.....	۳۰
۲-۷-۲ شناخت و بررسی مؤلفه های تجربی- زیبایی شناختی.....	۳۳
۳-۷-۲ شناخت و بررسی مؤلفه های زیست محیطی.....	۳۶
۸-۲ نتیجه گیری.....	۳۶

۳۸	فصل سوم : مطالعات موضوعی.....
۳۹	۱-۳ شناخت و بررسی مولفه های عملکردی.....
۳۹	۱-۳-۱ شناخت نوع فعالیت.....
۳۹	۱-۳-۲ شناخت الگوهای رفتاری.....
۳۹	الف- حوزه اقامتی.....
۴۰	ب- فضاهای عمومی.....
۴۴	ج- حوزه اداری.....
۴۵	د- حوزه خدماتی.....
۴۶	۱-۳-۳ زمان فعالیت ها.....
۴۷	۱-۳-۴ ویژگی کالبدی قرارگاه های رفتاری برای تامین کیفیت های عملکردی.....
۴۸	۱-۳-۵ جمع بندی.....
۴۸	۲-۳ شناخت و بررسی مولفه های تجربی- زیبایی شناختی.....
۴۸	الف- تنوع و پیچیدگی.....
۴۹	ب- ترکیب بندی.....
۴۹	ج- ابهام.....
۴۹	د- انگیزش تداعی و خاطره.....
۵۰	ه- معنا.....
۵۰	۳-۳ بررسی ارتباط ارزش های فرهنگی- اجتماعی با طراحی محیط کالبدی.....
۵۱	۴-۳ شناخت و بررسی مولفه های زیست محیطی.....
۵۲	۵-۳ جمع بندی و نتیجه گیری.....
۵۵	فصل چهارم :.....
۵۶	۱-۴ ضرورت انجام مطالعات مکان یابی.....
۵۶	۲-۴ معرفی مناطق پیشنهادی.....
۵۷	۳-۴ شناسایی معیارها موثر در مکان یابی.....
۵۷	۴-۴ روش ارزیابی معیارها.....
۵۸	۱-۴-۴ مدل سازی.....
۵۸	۲-۴-۴ محاسبات وزن های نسبی.....
۵۹	۳-۴-۴ فضاوت ترجیحی (مقایسات زوجی).....
۶۰	الف- حجم تقاضا.....
۶۰	ب- ارزش بصری.....
۶۰	ج- دسترسی.....
۶۱	د- تعداد جاذبه.....
۶۱	ه- فضای قابل توسعه.....
۶۲	و- نزدیکی به کانون های گردشگر فرست.....
۶۲	ز- نزدیکی به مراکز پشتیبان.....
۶۳	۴-۴-۴ مجموع امتیازهای نهایی و انتخاب منطقه برتر.....
۶۳	۵-۴ نتیجه گیری.....

۶۵ فصل پنجم : برنامه ریزی کالبدی پروژه
۶۶ ۱-۵ حوزه اقامتی
۶۸ ۲-۵ فضاهای عمومی
۶۸ ۱-۲-۵ ورودی ها
۶۸ ۲-۲-۵ لابی
۶۹ ۳-۲-۵ فضاهای عرضه غذا و نوشیدنی
۶۹ ۴-۲-۵ فضاهای برگزاری مراسم و فعالیت ها
۷۰ ۵-۲-۵ فضاهای ورزشی
۷۰ ۶-۲-۵ فضاهای تجاری
۷۰ ۷-۲-۵ پارکینگ
۷۱ ۳-۵ بخش اداری
۷۱ ۱-۳-۵ پیشخوان و دفتر لابی
۷۱ ۲-۳-۵ دفتر حسابداری
۷۲ ۳-۳-۵ دفتر مدیریت
۷۲ ۴-۳-۵ دفاتر فروش و تدارکات
۷۳ ۴-۵ فضاهای خدماتی
۷۳ ۱-۴-۵ آماده سازی غذا و نگهداری آن
۷۴ ۲-۴-۵ بار انداز، زباله و انبار عمومی
۷۵ ۳-۴-۵ نواحی و فضاهای مربوط به کارکنان
۷۵ ۴-۴-۵ رختشویخانه و خانه داری
۷۶ ۵-۴-۵ فضاهای مهندسی و مکانیکی
۷۷ ۵-۵ جمع بندی و نتیجه گیری
۸۱ فصل ششم: فرایند طراحی
۸۲ ۱-۶ ارزیابی سایت
۸۲ ۱-۱-۶ موقعیت قرارگیری
۸۲ ۲-۱-۶ بررسی دسترسی ها به سایت پروژه
۸۳ ۳-۱-۶ دید و منظر
۸۴ ۴-۱-۶ بررسی وضعیت اقلیمی سایت پروژه
۸۴ ۲-۶ اهداف طراحی
۸۵ ۳-۶ دستورالعمل های بنیادین طراحی
۸۶ ۴-۶ فرایند طراحی
۸۶ ۱-۴-۶ بررسی دسترسی های سایت
۸۶ ۲-۴-۶ حجم کلی طرح
۸۷ ۳-۴-۶ لکه گذاری
۸۸ ۴-۴-۶ روند تکمیل طرح نهایی
۹۰ ۵-۴-۶ بررسی سازه ای طرح
۹۱ منابع و ماخذ
۹۶ پیوست (۱)

۱۰۵.....	پیوست (۲)
۱۱۱.....	پیوست (۳)
۱۱۷.....	پیوست (۴)

فهرست شکل ها

- شکل ۱-۱ نقشه موقعیت جغرافیایی شهرستان آستارا..... ۳
- شکل ۲-۱ آبشار لاتون..... ۴
- شکل ۳-۱ گردنه حیران..... ۴
- شکل ۴-۱ تله کابین حیران..... ۵
- شکل ۵-۱ ساحل صدف..... ۵
- شکل ۶-۱ تالاب بین المللی استیل..... ۶
- شکل ۷-۱ قله اسپیناس..... ۶
- شکل ۸-۱ هتل آپارتمان ایساتیس، آستارا..... ۱۱
- شکل ۹-۱ هتل آپارتمان ایساتیس، آستارا..... ۱۱
- شکل ۱۰-۱ هتل آپارتمان باران، آستارا..... ۱۱
- شکل ۱۱-۱ هتل صدف، آستارا..... ۱۱
- شکل ۱۲-۱ هتل ابوالفضل، آستارا..... ۱۲
- شکل ۱۳-۱ هتل آپارتمان باران، آستارا..... ۱۲
- شکل ۱۴-۱ هتل ابوالفضل، آستارا..... ۱۲
- شکل ۱۵-۱ هتل اسپیناس، آستارا..... ۱۳
- شکل ۱۶-۱ هتل وصلی، آستارا..... ۱۳
- شکل ۱۷-۱ هتل ابوالفضل، آستارا..... ۱۳
- شکل ۱۸-۱ هتل خلیج فارس..... ۱۳
- شکل ۱-۲ تخم مرغ پایداری..... ۲۱
- شکل ۲-۲ کیفیت مکان، زندگی و محیط..... ۲۲
- شکل ۳-۲ مدل حس مکان کانتر..... ۲۷
- شکل ۴-۲ مدل مکان پایدار گلکار..... ۲۸
- شکل ۵-۲ رابطه عملکردی میان انسان و محیط کالبدی..... ۳۱
- شکل ۶-۲ سیستم ادراک در فرایند تعامل بین انسان و محیط..... ۳۲
- شکل ۷-۲ متغیرهای تعیین کننده قابلیت محیط ساخته شده..... ۳۲
- شکل ۸-۲ عواطف همراه با یک پدیده زیبا..... ۳۳
- شکل ۹-۲ انواع سمبل از دیدگاه معماری..... ۳۵
- شکل ۱۰-۲ روند شناخت..... ۳۷
- شکل ۱-۳ نمودار فرهنگ، عناصر تشکیل دهنده آن و رابطه آن با طراحی محیط های کالبدی..... ۵۱
- شکل ۱-۴ منطقه گردنه حیران..... ۵۶
- شکل ۲-۴ منطقه تالاب استیل..... ۵۶
- شکل ۳-۴ منطقه ساحل صدف..... ۵۶
- شکل ۱-۶ موقعیت قرار گیری سایت نسبت به شهر آستارا..... ۸۲
- شکل ۲-۶ مسیر دسترسی ها به سایت پروژه (دید ۱)..... ۸۲
- شکل ۳-۶ مسیر دسترسی ها به سایت پروژه (دید ۲)..... ۸۲

- شکل ۴-۶ نقشه دسترسی های اصلی و فرعی به سایت پروژه ۸۳
- شکل ۵-۶ مسیر دسترسی ها به سایت پروژه (دید ۳) ۸۳
- شکل ۶-۶ مسیر دسترسی ها به سایت پروژه (دید ۴) ۸۳
- شکل ۷-۶ دید از بیرون سایت به درون ۸۳
- شکل ۸-۶ دید از درون سایت به بیرون ۸۳
- شکل ۹-۶ جهت باد غالب نامطلوب ۸۴
- شکل ۱۰-۶ جهت باد غالب مطلوب ۸۴
- شکل ۱۱-۶ جبهه های مناسب برای دریافت انرژی تابشی خورشید ۸۴
- شکل ۱۲-۶ دسترسی های مناسب سایت ۸۶
- شکل ۱۳-۶ مقایسه دید به حجم کلی طرح از مسیر دسترسی به سایت ۸۷
- شکل ۱۴-۶ لکه گذاری فضاها در حجم کلی طرح ۸۸
- شکل ۱۵-۶ مراحل تکمیلی اتود نهایی ۸۹
- شکل ۱۶-۶ سیستم سازه ای طرح ۹۰

فهرست جداول

- جدول ۱-۱ ماتریس SWOT عوامل اصلی تاثیرگذار بر توسعه و گسترش گردشگری ۸
- جدول ۱-۲ فراوانی و درصد جنسیت و میزان تحصیلات جامعه آماری ۹
- جدول ۱-۳ آمار مربوط به مجموعه های اقامتی شهرستان آستارا ۱۰
- جدول ۲-۱ آزمون مدل پیشنهادی مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری ۲۹
- جدول ۲-۲ مؤلفه های سه گانه کیفیت محیطی ۳۰
- جدول ۳-۱ شناخت خصوصیات میهمانان در هتل های تفریحی ۳۹
- جدول ۳-۲ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای اقامتی ۴۰
- جدول ۳-۳ شناخت الگوهای رفتاری در ورودی هتل ۴۱
- جدول ۳-۴ شناخت الگوهای رفتاری در لابی هتل ۴۱
- جدول ۳-۵ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای عرضه غذا و نوشیدنی هتل ۴۲
- جدول ۳-۶ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای برگزاری مراسم هتل ۴۳
- جدول ۳-۷ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای ورزشی ۴۴
- جدول ۳-۸ شناخت الگوهای رفتاری در یک واحد فضاهای اداری ۴۴
- جدول ۳-۹ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای آماده سازی غذا و نگهداری آن ۴۵
- جدول ۳-۱۰ شناخت الگوهای رفتاری در فضاهای بار انداز، زباله و انبار عمومی ۴۵
- جدول ۳-۱۱ شناخت الگوهای رفتاری در نواحی و فضاهای مربوط به کارکنان ۴۶
- جدول ۳-۱۲ شناخت الگوهای رفتاری فضاهای مهندسی و مکانیکی ۴۶
- جدول ۳-۱۳ راهبردهای ارتقاء کیفیت محیط کالبدی بر اساس مؤلفه های سازنده طراحی پایدار ۵۴
- جدول ۴-۱ معیارهای ارزیابی مناطق گردشگری ۵۷
- جدول ۴-۲ تعیین ضرایب اهمیت معیارهای منتخب برای انتخاب منطقه های برتر ۵۹
- جدول ۴-۳ مقیاس ۹ کمیتی برای مقایسه دودویی گزینه ها ۵۹
- جدول ۴-۴ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار حجم تقاضا ۶۰
- جدول ۴-۵ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار ارزش بصری ۶۰
- جدول ۴-۶ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار دسترسی ۶۱
- جدول ۴-۷ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار تعداد جاذبه ۶۱
- جدول ۴-۸ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار فضای قابل توسعه ۶۲
- جدول ۴-۹ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار نزدیکی به کانون های گردشگری ۶۲
- جدول ۴-۱۰ ضریب اهمیت مناطق بر اساس معیار نزدیکی به مراکز پشتیبان ۶۳
- جدول ۴-۱۱ مجموع امتیازهای نهایی مناطق با احتساب ضریب اهمیت معیارها ۶۳
- جدول ۴-۱۲ رتبه بندی نهایی مناطق منتخب گردشگری ۶۴
- جدول ۵-۱ تجزیه و تحلیل شکل های مخالف ترکیب اتاق های خواب در هتل ها ۶۶
- جدول ۵-۲ ترکیب اتاق های خواب برای هتل های تفریحی ۶۷
- جدول ۵-۳ ترکیب سوئیت ها برای هتل های تفریحی ۶۷
- جدول ۵-۴ مساحت تخصیص یافته به فضاهای عمومی در هتل های تفریحی ۶۸
- جدول ۵-۵ خصوصیات فضاهای مخصوص برگزاری مراسم و فعالیت ها در هتل های تفریحی ۷۰
- جدول ۵-۶ برنامه فیزیکی طرح ۷۷

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ سلسله مراتب مکان یابی پروژه طراحی هتل پنج ستاره در شهرستان آستارا ۵۸
- نمودار ۵-۱ مجاورت فضاها در قسمت آماده سازی غذا و نگهداری آن ۷۳
- نمودار ۵-۲ مجاورت فضاها در قسمت بار انداز، زباله و انبار عمومی ۷۴
- نمودار ۵-۳ مجاورت فضاها در نواحی و فضاهای مربوط به کارکنان ۷۵
- نمودار ۵-۴ مجاورت فضاهای رختشویخانه و خانه داری ۷۵

فصل اول : کلیات پژوهش

با توجه به گسترش روز افزون شهرنشینی در کشورمان (به ویژه در دهه های اخیر) و تمرکز جمعیت در شهرهای بزرگ کشور و پیامدهای ناشی از این تمرکز بر شهرنشینان، نیاز به گذران اوقات فراغت و لزوم توجه به موضوع گردشگری، ضرورتی انکارناپذیر می یابد. گردشگری بخش مهمی از گذران فراغت است که با تحرک جسمانی، جابه جایی مکانی، فعالیت ذهنی، تجربه جدید و خلاقیت همراه است و به همین دلیل به عنوان فراغت فعال یا پویا شناخته می شود. دلبستگی و علاقه انسان به طبیعت و سیرانفس و آفاق، از نیازهای زیستی، روانی و اجتماعی مایه می گیرد و به همین دلیل تلاش در جهت تامین آن ها یکی از عوامل اساسی در تامین رضایت، آسایش، تعالی و سعادت انسان محسوب می شود. از این دیدگاه گردشگری یک پدیده چند بعدی و پیچیده انسانی است، که هیچ پدیده دیگری نمی تواند جای آن را بگیرد. از طریق فعالیت گردشگری، انسان در کانون ارتباطات مختلف (طبیعت، دیگران، خویشان، فعالیت) قرار می گیرد که در آن ارزش ها و لذت های عاطفی، جسمانی، شناختی، اجتماعی و زیباشناختی در هم می آمیزد و اثرات عمیق و پایدار در زندگی انسان به وجود می آورد. این اثرات در نهایت به اعتلای کیفیت زندگی می انجامد. (مهدی زاده، ۱۳۷۹، ۱۲)

با توجه به این که صنعت گردشگری از عناصر و فعالیت هایی تشکیل می شود که به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر این صنعت تأثیر می گذارند، برای این که این صنعت در یک کشور متحول شود و توسعه یابد، باید در راستای آن عناصر و فعالیت هایی که در پویایی آن سهیم هستند، متحول شده و توسعه یابند. این عناصر از سه بخش عمده تشکیل می گردد که عبارتند از عناصر اولیه جذب گردشگری که در واقع عامل اصلی جذب گردشگر به شمار می آیند؛ شامل جاذبه ها و مکان های قابل بازدید، مانند جاذبه های تاریخی، طبیعی، مذهبی، فرهنگی و غیره. بخش دوم، عناصر ثانویه گردشگری؛ شامل تأسیسات اقامتی و امکانات تجاری و تفریحی و غیره و بخش سوم عناصر دیگری هستند که کار خدمات رسانی و راهنمایی گردشگری را انجام می دهند (وارثی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۲). بر این اساس واحدهای اقامتی (هتل ها) یکی از مهمترین عناصر ثانوی صنعت گردشگری اند. این مراکز بعد از جاذبه های توریستی مقاصد، عمده ترین و مهم ترین عاملی است که توجه توریست ها را به خود معطوف می کند. میزان و نوع خدمات مراکز اقامتی، درجه و کیفیت آن، تامین نیازهای گردشگران و پاسخ گویی به توقعات آنان، می تواند کاهش یا افزایش تعداد گردشگران و تغییر الگوی رفتاری آنها را به همراه داشته باشد. این امر توجه به طراحی هتل ها در مناطق گردشگر پذیر امری اجتناب ناپذیر می سازد.

در این ارتباط شهرستان آستارا با قرارگیری در شمال استان گیلان و به عنوان یک شهری مرزی موقعیت مناسبی برای جذب گردشگر دارد. این شهرستان به دلیل همجواری با سواحل دریای خزر و جنگل های انبوه، دارا بودن آب و هوای معتدل و ... دارای توانمندی های بالقوه بالایی در توسعه صنعت گردشگری می باشد. با توجه به پتانسیل بالای شهرستان آستارا در توسعه صنعت گردشگری و انبوه گردشگرانی که هر ساله از این شهر دیدن می کنند، آنچنان که باید نتوانسته است از این صنعت به عنوان یک منبع درآمد استفاده کند. این مسأله لزوم توجه به معضلات هتل ها و اقامتگاه های شهر آستارا را ضروری می نماید.

۲-۱ بیان مسئله

۱-۲-۱ شناخت قلمرو پژوهش

الف- موقعیت و جمعیت شهرستان آستارا

شهرستان آستارا با وسعتی معادل ۳۳۴ کیلومتر مربع در ساحل غربی دریای خزر و در شمالی‌ترین نقطه استان گیلان و آخرین نقطه مرزی ایران و جمهوری آذربایجان قرار دارد. آستارا از شرق به دریای خزر، از شمال به آستارای جمهوری آذربایجان، از غرب به استان اردبیل و از جنوب به شهرستان تالش در استان گیلان محدود شده است. (شکل ۱) مرکز این شهرستان، شهر آستارا است که با موقعیت جغرافیایی ۴۸ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی و ۳۸ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی در قسمت شمالی شهرستان واقع می‌باشد. فاصله آن از مرکز استان ۲۰۰ کیلومتر است که با توجه به فاصله اندک شهرهای استان از یکدیگر از دورترین شهرستانهای استان به رشت محسوب می‌شود. بر طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ شهرستان آستارا دارای ۷۹۸۷۴ نفر جمعیت می‌باشد. (مرکز آمار ایران ۱، ۱۳۸۸: ۳۴) بر طبق آمار اعلام شده از سوی مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، شهرستان آستارا در بین ۲۰ شهر بازدید شده کشور از لحاظ تعداد سفر انجام شده قرار دارد که در کل ۶۵۶۲۳۶ سفر به این شهرستان در این سال انجام شده که در حدود ۴۴۶۱۷۶ سفر با اقامت شبانه همراه بوده است. (مرکز آمار ایران ۲، ۱۳۹۰: ۴۱)

ب- جاذبه های گردشگری شهرستان آستارا

این منطقه با برخورداری از ویژگی های طبیعی و آثار فرهنگی و تاریخی، دارای ظرفیتی بالقوه در جذب گردشگران از نقاط مختلف کشور است. جاذبه های گردشگری منطقه را در سه گروه می توان جای داد:

شکل ۱-۱ نقشه موقعیت جغرافیایی شهرستان آستارا

(مرکز آمار ایران ۱، ۱۳۸۸)

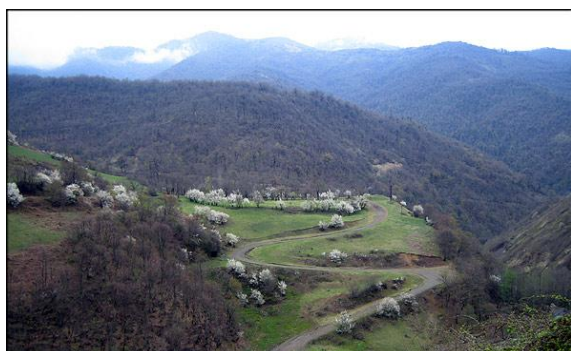
جاذبه های طبیعی گردشگری

آبشار لاتون : آبشار لاتون در استان گیلان، ۱۵ کیلومتری جنوب شهرستان آستارا، شهر لوندویل روستای کوتاه کومه جای گرفته است. ارتفاع تقریبی آبشار لاتون ۱۰۵ متر است، که به لحاظ بلندی، مرتفع ترین آبشار گیلان و ایران به حساب می آید. مسیر صعود آبشار تپه‌هایی جنگلی و بسیار زیباست که در طول مسیر چشمه‌های فراوانی با آبی خنک و نوشیدنی دیده می شود. در مسیر صعود به آبشار لاتون روستای قدیمی آسیو شوان قرار دارد که تقریباً خالی از سکنه است. به زبان تالشی، آسیو به معنی آسیاب و شوان به معنی کنار رودخانه می باشد. در این روستا بقایای آسیابی آبی یافت می شود. که قسمت چرخ آن را سیل برده ولی سنگ‌های اتاق آن موجود می باشد.

در حاشیه آبشار یکی از زیباترین جنگل‌های متراکم بکر و دست‌نخورده گیلان با انبوهی از درختان آلو، به، گلابی، گردو، فندق و سیب وحشی وجود دارد که در ۹ ماه از سال سرسبزی و زیبایی خود را حفظ می کند.

گردنه حیران : حیران، نام روستایی در استان گیلان است. این روستا به دلیل زیبایی طبیعی آن، به عنوان یکی از منطقه‌های نمونه گردشگری در ایران به شمار می رود و با توجه به شرایط آب و هوایی مناسب در سالیان اخیر، مورد توجه گردشگران قرار گرفته و ساخت و ساز بناهای تفریحی و گردشگری در آن افزایش یافته است. از مهمترین جاذبه‌های گردشگری این روستا، گردنه حیران است، که در مسیر راه ارتباطی آستارا - اردبیل قرار گرفته است. این گردنه که آخرین منطقه حفاظتی استان گیلان می باشد، از یک طرف مشرف به کوه‌هایی است که پوشیده از جنگل‌های انبوه است و از سوی مشرف به دره‌ای نه چندان عمیق که از میان آن رود آستارا، آقچای عبور می کند. این رود تعیین کننده مرز استان گیلان ایران و کشور آذربایجان است. این گردنه در بیشتر زمانها در زیر پوششی از مه قرار دارد و از نظر طبیعی دره‌ها و کوهپایه‌های آن، پوشیده از گل‌ها و گیاهان جنگلی و مرتعی هستند.

شکل ۱-۳ گردنه حیران

(ماخذ نگارنده)

شکل ۱-۲ آبشار لاتون

(ماخذ نگارنده)

تله کابین حیران : این تله کابین که در غرب روستای ونه بین و حاجی امیر آستارا قرار دارد، گردنه حیران را با طی کردن یک مسیر سرسبز ۱۵۰۰ متری به شرقی ترین نقطه پارک جنگلی فندقلوی شهرستان نمین متصل می کند. این تله کابین که با سرمایه گذاری بخش خصوصی احداث شده است. ارتفاع ایستگاه بالا دست این تله کابین در منطقه فندقلو حدود ۱۷۳۰ متر از سطح دریا است و طول کل مسیر رفت و برگشت در فاز یک پروژه حدود سه کیلومتر می باشد. موقعیت جغرافیایی آن طوری است که از شمال به قله باستانی شیندان و جمهوری آذربایجان، از غرب به پارک جنگلی فندقلو، از شرق به روستای ونه بین و جاده اصلی آستارا به اردبیل و از جنوب به دهستان حیران و گردنه زیبای آن اشرف دارد.

ساحل صدف ۱۷ هکتاری سیبلی : ساحل زیبای صدف سیبلی آستارا به لحاظ زیست محیطی یکی از پاکیزه ترین و بکرترین مناطق ساحلی دریای خزر است که هر ساله پذیرای مسافران و گردشگران زیادی از اقصی نقاط کشور و دنیاست. این ساحل در ۱۰ کیلومتری آستارا به سمت بندرانزلی واقع شده و نخستین طرح سالم سازی در دریای خزر است. وجود امکانات بازی و تفریح کودکان، جدا بودن محل شنای برادران از خواهران، وجود مسافرخانه و اتاق‌های استراحت در شب، پلاژهای عرضه خدمات، اماکن نصب چادر، اکیپ امداد، نجات غریق و ماهیگیری، مجاورت با جنگل و منطقه حفاظت شده لوندویل، محیطی امن و دلنشین برای گردشگران بوجود آورده است.

شکل ۱-۵ ساحل صدف

(ماخذ نگارنده)

شکل ۱-۴ تله کابین حیران

(ماخذ نگارنده)

باغ چای عباس آباد : در ۲ کیلومتری جنوب غربی آستارا روستایی وجود دارد که عباس آباد نامیده می شود. شهرت این روستا به دلیل بکر بودن چشم اندازهای آن است؛ به ویژه این روستا در کمرشکن کوه اسپیناس از رشته های کوه های تالش قرار دارد. این روستا سرشار از شالیزارهای حاصلخیز است و یکی از مرغوب ترین برنج نواحی این روستا کشت می شود. یکی از دیدنی ترین قسمت های عباس آباد، باغی به همین نام است که تنها مرکز کشت چای در کل شهرستان است و ده ها سال سابقه دارد. این باغ که در دوره مظفرالدین شاه تأسیس گردیده است.

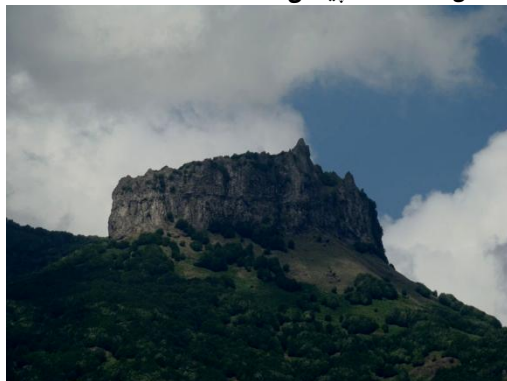
کوه اسپیناس : قله اسپیناس یا آسپیناس به ارتفاع ۲۰۰۵ متر بلندترین قله ی استان در ۱۷ کیلو متری شرق شهر لوندویل آستارا قرار دارد و آبشار لاتون از این کوه سرچشمه می گیرد.

چشمه آب گرم علی داشی : چشمه آبگرم علی داشی در روستای سرسبز گیلده قرار گرفته است. این چشمه به دلیل نزدیکی به جاده اصلی از طرف آستارا و گردنه حیران از رونق زیادی برخوردار بوده و همه ساله پذیرای عده کثیری از توریستهای نواحی اطراف می باشد. این چشمه در پای یک پرتگاه سنگی در محلی به نام علی داشی در بالای دره گیلده واقع شده است. خواص درمانی آب گرم علی داشی بسیار معروف است. علاوه بر خاصیت درمانی، به دلیل واقع شدن در یک محیط بیلاقی و خوش منظر و خوش آب و هوا از ویژگی توریستی و تفریحی خاصی برخوردار است.

تالاب بین المللی استیل : این تالاب در ۴ کیلومتری شهر آستارا در حاشیه جاده آستارا به تالش قرار دارد. اهمیت اکو توریستی این تالاب از جهت نزدیکی به جاده، تنوع چشم اندازهای طبیعی همچون کوهستان، جنگل و مزارع و کشتزارهای اطراف دوچندان می شود. ضلع غربی آن پوشیده از جنگل و پوشش های سبز گیاهی است و در ضلع شرقی وجود درختان توسکا در این تالاب، جلوه ای دیدنی به آن بخشیده است. از ویژگی های تالاب استیل این است، که درختان این تالاب به علت اینکه ریشه آنها در آب قرار دارد، همواره در پهنای تالاب جا به جا می شوند و حرکت می کنند. به همین علت، تالاب آستارا به تالاب استیل درختان شناور هم معروف است. (در گویش محلی به این تالاب هستل به معنای آبگیر می گویند) آن درختان توسکای شناور منظره بسیار جالب توجهی را بوجود آورده است، که در بهار و تابستان استراحتگاه مسافران بوده و از نظر گردشگری یکی از جاذبه های

مهم تلقی می‌شود. از ویژگی‌های مهم این تالاب وجود ماهیان مشهوری مانند کپور و اردک ماهی است. همچنین این تالاب طبیعی جایگاه پرندگان کمیاب بوده که برای زاد و ولد از اروپای مرکزی، ماورای خزر و مناطق قطبی به این منطقه مهاجرت می‌کنند که مهم‌ترین آن چینگیر نوک‌سرخ است. این تالاب ۱۳۸ هکتار وسعت دارد و از سال ۱۳۸۴ تالاب استیل به عنوان یکی از پنج منطقه نمونه گردشگری استان گیلان شناخته شده‌است.

شکل ۱-۷ قله اسپیناس

(ماخذ نگارنده)

شکل ۱-۶ تالاب بین المللی استیل

(ماخذ نگارنده)

باغ پرندگان : باغ پرندگان آستارا در ورودی جاده آستارا - رشت در زمینی به مساحت یک‌هزار و ۵۰ متر مربع احداث شده‌است که در آن بالغ بر ۳۰۰ پرنده از ۶۰ گونه مختلف وجود دارد. گفتنی است، در هر ماه به طور متوسط حدود ۵۰ گردشگر از روسیه، جمهوری آذربایجان، اوکراین و حتی عراق از باغ پرندگان آستارا بازدید کرده، اقدام به تهیه عکس و فیلم از گونه‌های کمیاب آن می‌کنند.

پارک جنگلی بی بی یانلو : پارک جنگلی بی بی یانلو شهرستان آستارا یکی از ۶۱ منطقه نمونه گردشگری استان است. پارک جنگلی بی بی یانلو به وسعت یک هزار و ۵۱۲ هکتار، جزو جنگلهای هیرکانی غربی است که در ضلع جنوب غربی شهرستان آستارا واقع شده و فاصله آن تا آستارا پنج کیلومتر بوده و در حاشیه جاده آستارا به اردبیل واقع شده‌است. پارک مذکور دارای جاذبه‌های طبیعی زیبا و خاصی می‌باشد که علاوه بر تنوع فراوان رویشگاههای جنگلی و جانوری آن، از نظر ژئومورفولوژی (علم شناسایی اشکال ناهمواریهای زمین) و وجود چندین دره با دامنه‌های پوشیده از جنگل و یالهای نسبتاً بلند و چندین قله به عنوان سیمای ویژه و بدیع، چشم انداز منحصر به فرد و جالب توجهی را ایجاد کرده‌است.

پناهگاه حیات وحش لوندویل : پناهگاه حیات وحش امیر لوندویل با مساحتی بالغ بر ۱۰۷۴ هکتار، در موقعیتی قرار دارد که از جنوب به شهر لوندویل و از شمال به شهر آستارا و از شرق به دریای خزر و از غرب به جاده آستارا به لوندویل منتهی می‌شود. این منطقه در سال ۱۳۵۲ به عنوان منطقه حفاظت‌شده اعلام شد و طی مصوبه شماره ۶۳ مورخ ۲۵ مرداد ۱۳۵۴ شورای عالی محیط زیست به مجموعه مناطق تحت مدیریت سازمان پیوست. ارتفاع متوسط منطقه ۲۰ متر پایین‌تر از سطح دریاهای آزاد است. این منطقه نمونه‌ای منحصر به فرد از باقیمانده جنگل‌های جلگه‌ای هیرکانی است. حدود ۳/۱ منطقه از برکه، آبندان و تالاب‌های مشجر تشکیل شده‌است. این پناهگاه شامل زیستگاه‌های متنوع آبی و خشکی برای جانوران است. ۱۲۵ گونه جانوری در منطقه شناسایی شده‌است که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از روباه معمولی، گراز، سمورآبی، سیاه کاکل، پری شاه رخ، درن فک، قوی فریاد کش، انواع اردک، حواصیل، گیلانشاه خالدار و درنا.

- جاذبه های مذهبی گردشگری

اماکن مذهبی از جمله جاذبه های گردشگری اند که امروز گردشگران داخلی و خارجی در بیشتر کشورهای جهان بخشی از فرصت و اوقات فراغتشان را به بازدید از آنها اختصاص می دهند. امامزاده قاسم و ابراهیم سیلی و بقعه پیرقطب الدین باغچه سرا (پیشینه بقعه پیر قطب الدین به دوره قاجاریه می رسد)، از جمله جاذبه های مذهبی شهرستان آستارا می باشد که در ایام خاص چون ۲۱ رمضان، عاشورا و ۲۸ صفر جمعیت زیادی را از استان گیلان و دیگر استان های همجوار به خود جلب می کند.

- جاذبه های تاریخی گردشگری

دبیرستان حکیم نظامی : آستارا در استان گیلان یکی از باسوادترین مناطق شهری ایران محسوب می شود و تعداد بیسوادان این شهر بسیار اندک است. پایه گذاری مدرسه حکیم نظامی در بیش از ۱۰۰ سال پیش در شهر آستارا خود حکایتی از این عمق فرهنگ و ادب در این شهر است. این مدرسه در سال ۱۲۸۷ بنیان گذاشته شده است. از جمله افتخارات دیگر این مدرسه این است که خسرو گل سرخی و نیما یوشیج، بنیانگذار شعر معاصر ایران در سال های ابتدایی ۱۳۰۰ در این دبیرستان تدریس کرده است. این مدرسه قدیمی حیاطی بزرگ دارد و بامی سفالین با درب و پنجره هایی از چوب و همچنین شومینه های چدنی، که در مجموع همه این نمادها در کنار همدیگر بیان کننده معماری سنتی و بومی این منطقه از گیلان است. دبیرستان حکیم نظامی با توجه به قدمت ساخت آن و سایر وجوه آن هم اکنون در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است و بخش های قدیمی این دبیرستان تبدیل به موزه گشته است و مورد حفاظت قرار دارد. چند سال پیش نیز بازسازی شده است.

مدرسه شهیدمدنی (داریوش سابق): این مدرسه که در بدو تأسیس یکی از مراکز نظامی شهر بوده است، قدمتی بیش از یک قرن دارد. این بنا در سال ۱۳۱۹ ه.ش پس از خریداری ساختمان آن از مرزبانی آستارا، به یکی از مراکز آموزشی شهر مبدل گشته است. نمای ساختمان آن بسیار زیبا و منحصر به فرد می باشد و تا اواسط دهه هشتاد کاربرد آموزشی داشت. که بعدها در زمین مدرسه ساختمان جدیدی بنا نهادند و ساختمان قدیمی مدرسه در لیست آثار ملی ثبت گردید.

باغ ملی : این باغ مصفا در دوره قاجاریه روبه روی گمرک احداث گردید. کتابخانه، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سالن آنفی تئاتر، وسایل بازی کودکان و سرویس بهداشتی از امکانات موجود در این باغ می باشد.

قلعه تک آجاج : بقایای این قلعه که در منطقه عباس آباد، ارتفاعات اسپیناس قرار گرفته، به دوران سلجوقیان باز می گردد. تیمور خان لنگ در آنجا اتراق نموده است و به سنجر آباد قشون برده است. در سال ۱۳۲۶ ه.ش الی ۱۳۲۹ ه.ش مرکز نور افکن مرزبانی آستارا بوده است.

با بررسی شهرستان آستارا، می توان نتیجه گرفت که این منطقه از توان بالقوه مناسبی برای جذب گردشگر و توسعه گردشگری برخوردار است. اما متأسفانه این توان ها بالفعل در نیامده و مورد استفاده صحیح قرار نگرفته است. لذا در ادامه جدول تحلیلی SWOT جهت ارائه مدلی کلی از شرایط منطقه، به منظور شناسایی و بررسی عوامل موثر درونی (قوت ها و ضعف ها) و عوامل تاثیرگذار بیرونی (فرصت ها و تهدیدها) آورده شده است.